

แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องสมญานามในหนังสือพิมพ์ เป็นเรื่องที่มีการศึกษากันมาบ้าง แต่เน้นในเรื่องของการใช้ภาษาของหนังสือพิมพ์โดยทั่วไป แต่ที่เฉพาะเจาะจงลงไปในคำที่เป็นฉายาหรือสมญานาม ยังไม่เคยมีผู้ใดศึกษามาก่อน ซึ่งผู้วิจัยพยายามที่จะวิเคราะห์ภาพรวมของสมญานามในทุก ๆ ด้านที่มากกว่าความเป็นส่วนหนึ่งของภาษาหนังสือพิมพ์ ด้วยการขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมถึงกระบวนการเกิด ประโยชน์ การสร้างความหมายของสมญานาม และผลกระทบที่ผู้ได้รับสมญานามได้รับ ดังนั้นแนวคิดและทฤษฎีที่จะนำมาอธิบาย เพื่อให้เข้าใจได้โดยตลอดของกระบวนการเกิดสมญานาม จึงเกี่ยวข้องกับหลายแนวคิดคือ

1. ทฤษฎีเรื่องสัญวิทยาวิทยา
2. ทฤษฎีประทับตรา
3. แนวคิดเรื่องการสร้างข่าวของสื่อมวลชน

1. ทฤษฎีสัญวิทยาวิทยา (Semiology)

Pierre Guiraud (อ้างถึงในสุริย์ คิริวัฒน์ 2531 : 46) อธิบายถึงสัญวิทยาวิทยาว่าเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบของสัญลักษณ์ (signs) ที่ปรากฏอยู่ในความคิดของมนุษย์ อันถือเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรา สัญลักษณ์นี้อาจจะได้แก่ภาษา รหัส สัญญาณ เครื่องหมาย เป็นต้น

การศึกษาสัญลักษณ์เกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ความสนใจของนักปรัชญาสมัยกลาง (John Locke) และคนอื่น ๆ แต่การวิเคราะห์ทางสัญวิทยาใหม่เริ่มมาจากการศึกษาของ Ferdinand De Saussure นักภาษาศาสตร์ชาวสวิส และ C.S. Peirce นักตรรกวิทยา และนักปรัชญาชาวอเมริกัน หนึ่งในผู้ก่อตั้งสาขา Semiotic ในอเมริกา โดยเฉพาะ De Saussure ถือกันว่าเป็นบิดาแห่งศาสตร์นี้ เพราะเป็นผู้เปิดศักราชใหม่ในวิชาภาษาศาสตร์ด้วยการแยกภาษามาศึกษาในเชิงของสิ่งที่เป็นระบบ (systems) ในตัวของมันเอง เป็นการสร้างความแปลกใหม่ให้กับวงการภาษาศาสตร์ในอดีตที่เป็นศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ และการศึกษาเชิงเปรียบเทียบมาโดยตลอด

การนำทฤษฎีสัญวิทยาเข้ามาใช้ศึกษาการสื่อสารของมนุษย์ถือเป็นการศึกษาแนวใหม่ และเป็นจุดเน้นที่ต่างไปจากการศึกษาดั้งเดิมในอดีต ที่มุ่งศึกษาการสื่อสารแบบเป็นกระบวนการ ที่เกี่ยวข้องกับสาร, ช่องทาง เครื่องส่ง ผู้รับ เสียงรบกวน และการตอบกลับ ซึ่งถือกันเป็นพื้นฐานว่าการสื่อสารเป็นการขนถ่ายของสารจาก A ---> B ในลักษณะการศึกษาการไหลของข่าวสารแบบเป็นเส้นตรง จากผู้ส่งถึงผู้รับ ในแง่ของการศึกษาประสิทธิภาพผลและตัวผู้รับสาร

John Fiske (1982 : 118) กล่าวว่า ทฤษฎีสัญวิทยาเป็นทฤษฎีจำเป็นที่จะนำมาอธิบายการสื่อสารของมนุษย์ ในแนวทางที่จะศึกษาว่าการสื่อสารคือ จุดกำเนิดของความหมาย (meaning) ในฐานะที่การสื่อสารคือกิจกรรมของมนุษย์ที่ต้องเกิดขึ้น ซึ่งการศึกษาตามแนวทางนี้จะไม่สนใจเรื่องความล้มเหลวของการสื่อสาร และไม่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและความถูกต้อง แต่เป็นแนวทางการศึกษาเชิงสังคมหรือความแตกต่างของวัฒนธรรมระหว่างผู้ให้และผู้รับสารนั้น ตลอดจนความหลากหลายของความหมายภายในระบบของภาษา วัฒนธรรมและความเป็นจริง ที่ไม่สามารถแสดงผลเป็นลูกศรหรือเป็นเส้นตรงของกระแสการไหลของข่าวสาร แต่เป็นการศึกษาเชิงโครงสร้าง (Structural model) ที่มีลูกศรเป็นบางส่วนของที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ที่เป็นตัวสร้างความหมาย โดยมุ่งความสนใจไปที่การวิเคราะห์โครงสร้างที่เป็นกลุ่มความสัมพันธ์ที่ทำให้สารหมายถึงบางสิ่งหรืออะไรที่มันสร้างเครื่องหมายบนกระดาษหรือเสียง ไปยังสารที่จะถูกส่งออกไปในการสื่อสารแต่ละครั้ง ดังนั้นการศึกษาแนวสัญวิทยาถือว่าตัวกำหนดของการสื่อสารขึ้นอยู่กับสังคม และสิ่งรอบตัวบนโลกของมนุษย์ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับกระบวนการของการสื่อสาร

ศิริชัย ศิริกายะ และ กาญจนา แก้วเทพ (2531 : 183-184) ได้อธิบายแนวคิดในเรื่องสัญวิทยากับการสื่อสารว่า

...วิชาสัญวิทยา ก็คือวิชาที่นำการสำรวจธรรมชาติของระบบสัญวิทยาในส่วนที่อยู่นอกเหนือไปจากกฎของไวยากรณ์ และกฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำในประโยค (วากยสัมพันธ์ syntax) ระบบสัญวิทยาเน้นการควบคุมการสร้าง ความหมายของ "ตัวบท" (text) ให้เป็นไปอย่างมีความ สลับซับซ้อน อย่างแผ้วถื่น และต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละวัฒนธรรม...

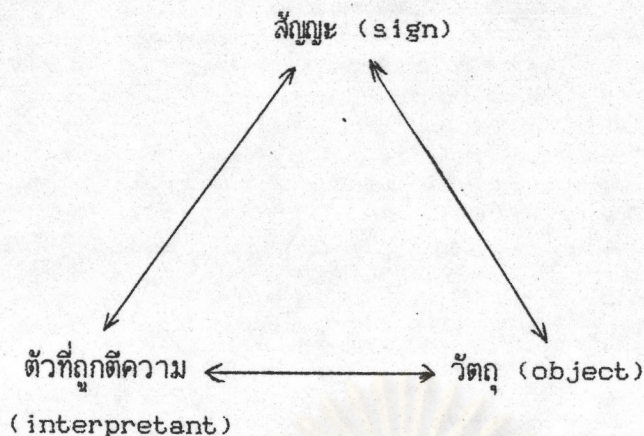
สัญวิทยาจึงมองการสื่อสารเป็นเหมือนตัวกำหนดความหมายในสาร (message) การศึกษาแนวสัญวิทยาวิทยาจึงไม่มีความแตกต่างกันระหว่างผู้ใส่รหัสข่าวสาร (encoder) และผู้ถอดรหัสดังกล่าวคือเมื่อมีการสื่อสารเกิดขึ้น ผู้รับสารจะเข้าใจในสารที่ถูกส่งมามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสารนั้นไปกระตุ้นผู้รับสารให้สร้างความหมายให้กับตัวเองไปในทางเดียวกับความหมายที่ผู้ส่งสารสร้างขึ้น ตั้งแต่ตอนเริ่มส่งสารหรือไม่ เพราะในขณะที่เกิดการสื่อสารทั้งผู้รับและผู้ส่งสารต่างแชร์ (share) รหัสหรือภาษาที่เหมือนกันในระบบสัญวิทยาเดียวกันนั่นเอง

หัวใจในการศึกษาเชิงสัญวิทยาวิทยาก็คือ การพยายามเข้าใจในตัวสัญวิทยา (sign) นั่นเอง ซึ่งตัวสัญวิทยาสามารถศึกษาได้เป็น 3 แนวทาง คือ

1. ตัวสัญวิทยาเอง เป็นการศึกษาความแตกต่างของสัญวิทยาในแนวทางต่าง ๆ กันทั้งที่ตัวสัญวิทยาถ่ายทอดความหมายอย่างไร และที่ตัวสัญวิทยามีความสัมพันธ์กับคนที่ใช้มันอย่างไร ในฐานะที่สัญวิทยาคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือเป็นเครื่องมือของมนุษย์
2. โครงสร้างแฝงเร้น (code) ที่สัญวิทยาถูกจัดสรรหรือรวบรวมขึ้นมา ในฐานะที่ระบบนี้ถูกสร้างขึ้นมาจากความต้องการของสังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ หรือต้องการที่จะหาประโยชน์จากช่องทางการสื่อสารใด ๆ ที่เหมาะสมสำหรับการถ่ายทอดออกไป
3. วัฒนธรรม (culture) ภายในตัวระบบและสัญวิทยาที่ถูกสร้างขึ้นมา

ไม่ว่าจะศึกษาในแนวทางใด John Fiske กล่าวว่า ต่างก็มีที่มาคล้ายคลึงกัน โดยในแต่ละแนวทางล้วนเกี่ยวข้องกับ 3 องค์ประกอบไปทางใดก็ทางหนึ่ง คือ ตัวสัญวิทยาหนึ่ง สัญวิทยาที่มีอ้างอิงถึงสองและสามคนที่ใช้สัญวิทยานั้น ซึ่งแบบจำลองที่มีอิทธิพลที่สุดในการศึกษาความหมาย (meaning) ก็คือแบบจำลองของบิดาแห่งศาสตร์นี้คือ C.S. Peirce และ F. De Saussure

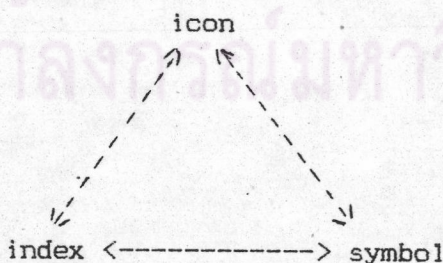
Peirce มองสัญวิทยาว่าเกี่ยวข้องกับสัญวิทยาอื่นและคนที่ใช้สัญวิทยานั้นเป็นสามเหลี่ยมแห่งความสัมพันธ์ที่แต่ละอันต่างเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับอีก 2 อันที่เหลือ และจะทำความเข้าใจได้ในความเกี่ยวข้องกับอีก 2 ตัวที่เหลือนั้น ความหมายที่เกิดขึ้นจึงเป็นผลของปฏิกริยาที่เป็นวงจรระหว่างความสัมพันธ์ของทั้งสามตัวแห่งความสัมพันธ์นี้

Peirce (อ้างถึงใน John Fiske 1982 : 45) อธิบายแนวคิดของเขาว่า

...สัญญาณคือบางสิ่งบางอย่างที่แสดงแก่บุคคล
 ในบางสิ่งบางแง่มุมหรือบางความสัมพันธ์
 ด้วยการสร้างขึ้นในใจของบุคคล สัญญาณที่
 เท่ากันหรือบางครั้งเป็นสัญญาณที่ถูกพัฒนาขึ้น
 ไปอีกระดับหนึ่งที่เราเรียกว่าตัวที่ถูกตีความ
 interpretant ของสัญญาณอันแรก ดังนั้น
 สัญญาณจึงหมายถึงการแทนที่ (stand for)
 บางสิ่งเข้าไปในวัตถุของมัน (its object)...

จากความแตกต่างกันของความสัมพันธ์ระหว่าง sign กับวัตถุหรืออะไรที่มีอ้างอิงถึง Peirce
 จึงแบ่ง sign ออกเป็น 3 รูปคือ icon, index และ symbol ดังแสดงเป็นสามเหลี่ยมแห่งความ-
 สัมพันธ์ได้ดังนี้

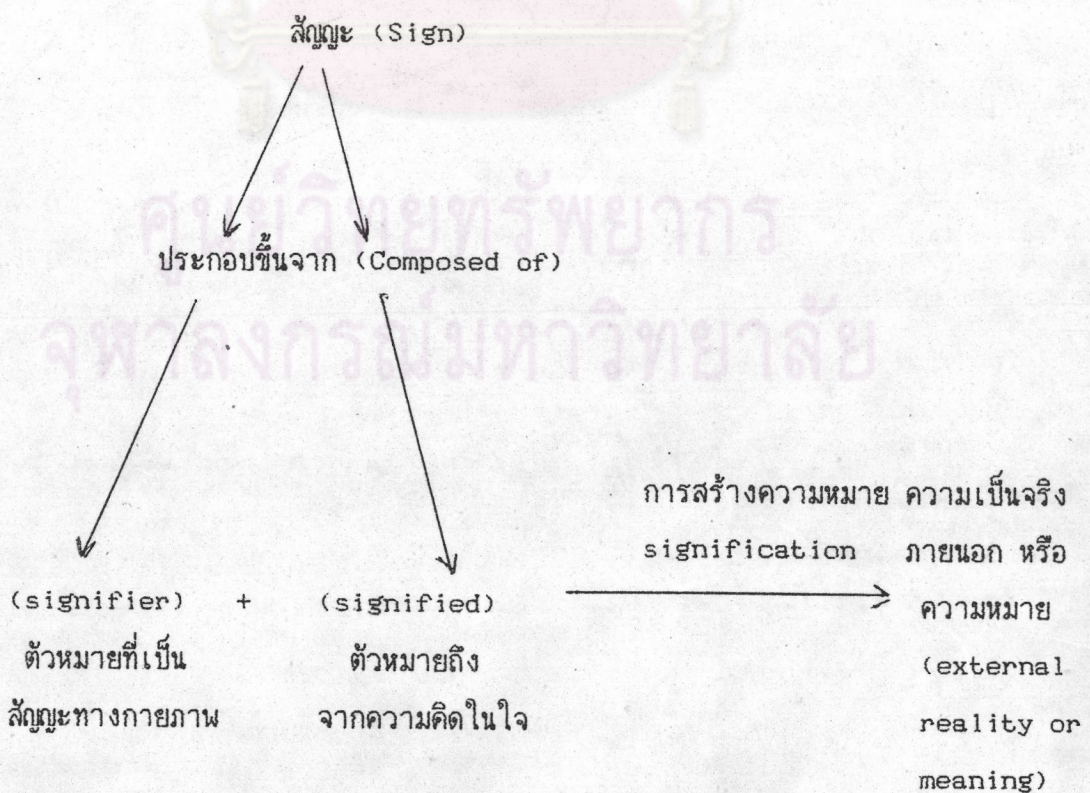
รูปแบบทั้งสามลักษณะของ sign ตามแนวคิดของ Peirce ก็คือ sign ทุกอันถูกกำหนดโดย
 วัตถุของมันโดยเฉพาะ กล่าวคือ

icon คือ sign ที่มีลักษณะคล้าย โดยมีลักษณะร่วมในคุณลักษณะของวัตถุในทางเดียวกันในที่นี้มันอาจจะเป็นหรือคือเสียงที่เหมือนกันก็ได้ icon คือสิ่งที่ปรากฏเห็นได้ทางสายตามของ sign หรือกล่าวได้ว่า รูปแบบของ icon ถูกกำหนดขึ้นมาโดยภาพปรากฏของวัตถุนั้นเอง สิ่งที่จัดเป็น icon ได้แก่ ภาพเหมือนแผนที่ หรือเสียงฮัมคล้ายผึ้งในธรรมชาติก็ถือเป็น icon เป็นต้น

index เป็น sign ที่มีความเกี่ยวข้องภายนอกกับวัตถุของมันในลักษณะเฉพาะตัวที่ปรากฏสัมพันธ์กับวัตถุเฉพาะตัว เช่น ควันเป็น index ของไฟ หรือการจามเป็น index ของอากาศเย็น เป็นต้น

symbol เป็น sign ตัวเดียวที่ไม่มีความสัมพันธ์หรือมีความคล้ายกันอยู่ระหว่าง sign กับวัตถุ แต่เป็น sign ที่เกิดขึ้นจากการตกลงร่วมกันของผู้ใช้ sign นั้น ที่เกิดจากการเชื่อมวัตถุกับส่วนของประเพณีนิยมตัวอย่างของ symbol คือ คำต่าง ๆ ในภาษาทั่วไป, ตัวเลข หรือกฎระเบียบที่ใช้บังคับบนท้องถนน เป็นต้น

ส่วน Saussure มีความเห็นต่างไปว่าสัญลักษณ์นั้นประกอบขึ้นมาจากรูปร่างทางกายภาพ (physical) บวกกับแนวคิดในจิตใจที่เป็นแนวคิดที่สัมพันธ์กับความเป็นจริงภายนอก (external reality) และสัญลักษณ์จะมีความสัมพันธ์กับความเป็นจริงได้เฉพาะที่ผ่านไปยังแนวคิดของคนที่ใช้สัญลักษณ์นั้นเท่านั้น

De Saussure (อ้างถึงใน คิริชัย คิริกายะ และ กาญจนา แก้วเทพ 2531 : 183) ให้ความหมายของสัญญาณไว้ว่า คือสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยอายตนะ (อวัยวะรับสัมผัสทั้งห้า) และเป็นสิ่งที่คนกลุ่มหนึ่งได้ตกลงใช้สิ่งนั้นเป็นเครื่องหมาย (mark) ถึงสิ่งอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งไม่ได้ปรากฏอยู่ในสัญญาณนั้น เช่น เวลาเราเขียนอักษรคำว่า "ม้า" โดยที่เราหมายถึง "ตัวม้า" จริง ๆ ส่วนที่เป็นเครื่องหมาย (ตัวอักษรเขียนคำว่า "ม้า") นี้เรียกว่า "ตัวหมาย" (Signifier) ส่วนตัวม้าจริง ๆ เรียกว่า "ตัวหมายถึง" (signified) กระบวนการนี้ทั้งหมดเราเรียกว่า "การสร้างความหมาย" (signification) ดังนั้นตัวหมายของ Saussure ก็คือ จินตภาพของสัญญาณที่เรารับรู้ได้จากรูปรอยบนกระดาษหรือเสียงที่ได้ยิน ส่วนตัวหมายถึง เป็นความคิดในใจที่มีอ้างอิง ซึ่งความคิดในใจนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นร่วมกันของสมาชิกในสังคมเดียวกันทั้งหมดที่ใช้ภาษาเดียวกัน

การกำหนดสัญญาณของมนุษย์ คือ การสร้างตัวหมายและตัวหมายถึงไปพร้อม ๆ กัน สัญญาหาญตระกูล (2525 : 30) อธิบายว่า การขาดตัวใดตัวหนึ่งไปไม่ถือเป็นสัญญาณ กล่าวคือ หากมีแต่ตัวหมายโดยไม่มีตัวหมายถึง จะเป็นเพียงวัตถุ (object) ที่มีอยู่เป็นอยู่โดยไม่มี ความหมายอะไร ส่วนการมีแต่ตัวหมายถึงโดยปราศจากตัวหมายคือ สิ่งที่ไม่สามารถกล่าวถึงได้ คิดถึงไม่ได้ และเป็นสิ่งที่ไม่ มีอยู่ ทั้งนี้เพราะ "ตัวหมาย" คือ ด้านที่เป็นรูปที่สัมผัสได้ด้วยอายตนะ ได้ยินด้วยหู เห็นได้ด้วยตา ส่วน "ตัวหมายถึง" คืออีกด้านที่เป็นนามเป็นความคิดรวบยอด หรือภาพที่เกิดขึ้นในจิต (concept) รู้ได้ด้วยใจเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม John Fiske เห็นว่าท่ามกลางความแตกต่างของทั้งสองแบบจำลองก็ยังมี สิ่งเหมือนกันคือ ระหว่างตัวหมาย (signifier) และสัญญาณ (sign) ของ Peirce และตัวหมายถึง (signified) ของ Saussure และตัวที่ถูกตีความ (interpretant) ของ Peirce นอกจากนั้นทั้งสองคนต่างแสวงหาความหมายในความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเหมือนกัน กล่าวคือ สำหรับ Saussure เห็นว่า signifier มีความสัมพันธ์กับ signified ส่วน Peirce มองเห็นทิศทางที่ sign มีความสัมพันธ์กับวัตถุ John Fiske เห็นว่า Saussure ให้ความสำคัญที่ใหม่ลึกลับซึ่งและอธิบายความหมายที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนกว่าของ Peirce เพราะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสัญญาณและสัญญาณอื่น ๆ ในระบบเดียวกันที่รับรู้ได้ว่าจะ เป็นแต่ไม่เป็นกล่าวคือ ความหมายของคำว่า "ผู้ชาย" จะถูกพิจารณาจากสิ่งที่ "ผู้ชาย" แตกต่างไปจากคำอื่นอย่างไร เพราะ "ผู้ชาย" สามารถจะถูกตีความเป็น "สัตว์" หรือ "ไม่ใช่คน" หรือ "ไม่ใช่เด็กชาย" ได้

แบบจำลองของ Saussure เรื่องความหมายของตัวหมายถึงจึงเป็นความคิดในจิตที่เราใช้แบ่งแยกความเป็นจริงออกเป็นหมวดหมู่ที่เราสามารถเข้าใจได้ ซึ่งขอบเขตระหว่างหมวดหมู่อันหนึ่ง

อันใดหรืออื่น ๆ เป็นผลผลิตของมนุษยชาติที่ไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และถูกกำหนดขึ้นมาโดยวัฒนธรรมที่คนเป็นเจ้าของ ตัวหมายถึงจึงเป็นส่วนหนึ่งของภาษาหรือระบบสัญลักษณ์ที่วัฒนธรรมหนึ่งใช้สื่อสารกันและกัน

แนวทางการศึกษาความหมายภายในสัญลักษณ์ที่ปรากฏ

Strauss (อ้างถึงใน Berger 1984 : 31) ได้เสนอแนวทางการศึกษาความหมายภายในสัญลักษณ์ที่ปรากฏเป็นเนื้อหาทางสื่อมวลชนได้เป็น 3 ลักษณะ

Synchronic เป็นการมองหารูปแบบของความตรงกันข้ามด้วยการศึกษาในตัวแบบหรือรูปแบบ (Paradigmatic Structure) ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ที่อยู่ภายในองค์ประกอบทั้งสองอันเป็นความสัมพันธ์ที่ทำให้กำเนิดความหมายบนเหตุผลที่ว่าความหมายตั้งอยู่บนฐานของความสัมพันธ์ที่กำหนดขึ้น และความสัมพันธ์ที่สำคัญที่สุดคือความตรงกันข้าม

John Fiske อธิบายว่าตัวแบบ (Paradigm) เป็นกลุ่มของรูปแบบ (form) ที่มีการเลือกภายในกลุ่มจะประกอบไปด้วยรูปแบบต่าง ๆ ที่แยกออกเป็นหน่วยย่อย ซึ่งแต่ละหน่วยย่อยมีโอกาสที่จะถูกเลือกออกมาเป็นตัวหมายแต่ละตัวนั่นเอง เช่น กลุ่มของเฟอร์นิเจอร์ก็จะประกอบไปด้วย แบบของเก้าอี้ชนิดต่าง ๆ ที่เป็นแบบเก้าอี้มีพนักหรือไม่มี เก้าอี้กลม เหลี่ยม, เตียง จะมีแยกเป็นเตียงเดี่ยว เตียงคู่, เตียงกลม เตียงเหลี่ยม ฯลฯ ทั้งเตียงและเก้าอี้ต่างก็มีความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มของเฟอร์นิเจอร์ด้วยกัน ซึ่งในการสร้างความหมายแบบ Paradigmatic Structure ก็คือ ตัวหมายของเก้าอี้ (หน่วยย่อยของเฟอร์นิเจอร์ที่เลือกมา) จะมีความหมายต่อเมื่อมันไม่ได้เป็นเตียง ซึ่งจะทราบว่าเป็นเก้าอี้ก็เพราะมีความสัมพันธ์อยู่กับเตียงซึ่งเป็นหน่วยย่อยของเฟอร์นิเจอร์เหมือนกัน แต่ไม่ได้ถูกเลือกขึ้นมา ความหมายของหน่วยย่อยที่เราเลือกขึ้นมา จึงขึ้นอยู่กับหน่วยย่อยที่ไม่ได้ใช้ ซึ่งก็คือความตรงกันข้ามนั่นเอง

ดังนั้น ลักษณะพื้นฐาน 2 ประการของ paradigm ก็คือ หน่วยย่อยทั้งหมดของตัวแบบ จะต้อง มีลักษณะที่เป็นตัวของตัวเองและต้องมีลักษณะร่วมกันภายในของหน่วยย่อยนั้น เช่น เก้าอี้ก็จะมีลักษณะเฉพาะของมันที่จะบอกว่ามันคือเก้าอี้ และต้องมีลักษณะร่วมกันระหว่างความเป็นเก้าอี้เหมือนกันภายในกลุ่มเก้าอี้คือ แม้จะเป็นเก้าอี้มีพนักหรือไม่มี มันก็มีขาและส่วนที่จะรองรับน้ำหนักเหมือนกัน ประการที่สอง แต่ละหน่วยย่อยจะต้องมีความโดดเด่นของแต่ละหน่วยย่อยของมันที่ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างหน่วยย่อยแต่ละหน่วย เช่น เก้าอี้จะต่างจากเตียง เป็นต้น

Synchronic จึงเป็นการศึกษาตัวบท (text) โดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่เกิดจากตัว
 ลักษณะต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวบท ซึ่งเป็นการค้นหารูปแบบ (pattern) ของคู่ตรงกันข้ามที่ซ่อนอยู่ในตัว
 บท text

Diachronic เป็นวิธีเข้าถึงความหมายที่มุ่งศึกษาความเชื่อมโยงของเหตุการณ์
 (syntagmatic structure) ที่อยู่ในเนื้อหานั้น ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงแต่ละหน่วยย่อยของตัวแบบ
 (paradigm) นั้นเอง ความสัมพันธ์ระหว่างเก้าอี้และเตียงในตัวแบบคือการเชื่อมโยง (syntagmatic)
 หรือประโยคเป็นการเชื่อมโยงระหว่างคำต่าง ๆ ที่ถูกเลือกขึ้นมาเรียงร้อยให้เป็นประโยคนั้นเอง

Diachronic จึงเป็นแนวทางที่เน้นไปที่การโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเข้าไว้ด้วยกัน
 จนสามารถสื่อความได้ และยังมีผลต่อการสร้างความหมายให้กับผู้รับสาร กล่าวคือ ข้อเท็จจริงเกิดจาก
 การตกแต่งของผู้สื่อความนั่นเอง

Code เป็นแนวทางสุดท้ายที่ Berger (1984 : 31) เสนอว่าระบบ (code)
 เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อคุมความประพฤติของมนุษย์ หรือให้ปฏิบัติตาม ซึ่งเกิดจากการรวบรวมกฎเกณฑ์หรือ
 ข้อบังคับของสังคม (social convention) ที่บอกเราว่าอะไรควรทำ หรือไม่ควรทำในสถานการณ์
 ต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นประสบการณ์ด้านวัตถุวิสัยที่มนุษย์มีความสัมพันธ์กับโลกที่เป็นโครงสร้างเกิดขึ้นในใจ
 ของคนเรา แล้วส่งผลกระทบต่อแนวทางการแปลงความหมายของสัญลักษณ์ (symbolic)
 ระบบ (code) มีลักษณะเฉพาะชัดเจนจนสามารถมองเห็นได้ และมีหลายประเภท เช่น เครื่องหมายที่
 เป็นอาณัติสัญลักษณ์ โปรแกรมดำเนินงานทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงวิธีการดำรงชีวิต
 ของบุคคลได้ด้วยการทำหน้าที่ทางด้านการสื่อสาร และทางสังคมด้วยการถ่ายทอดผ่านสื่อหรือช่องทางการ
 สื่อสารที่เหมาะสม

การศึกษาโครงสร้างแฝงเร้นที่ปรากฏอยู่ในสื่อมวลชนเป็นการศึกษาถึงอะไรที่สื่อมวลชน
 "หมายถึง" อันเป็นตัวกำหนดมรดกทางความรู้ของผู้รับสาร ซึ่งในการถอดความจำเป็นต้องอาศัยประสพ-
 การณ์ของผู้รับสารด้วย ภายใต้วัฒนธรรมเดียวกันของทั้งสองฝ่าย

ความหมายถูกสร้างขึ้นได้อย่างไร

Saussure เสนอไว้ว่า ตัวกรอบความคิด (concept) จะมีความหมายก็ต่อเมื่อมีความ
 สัมพันธ์ (Relation) กับสิ่งอื่น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ในเชิงปฏิบัติหรือในทางตรงกันข้าม ดังนั้นด้วย

การนำสัญญาณ (Signs) และความสัมพันธ์ (Relation) มาเป็นตัววิเคราะห์เนื้อหาหรือตัวบทความจริงมาจากตัวสัญญาณกับระบบที่นำเอาสัญญาณต่าง ๆ มาผูกรวมเข้าไว้ด้วยกัน

จึงกล่าวได้ว่า "เนื้อหา" ไม่ใช่ตัวกำหนด "ความหมาย" แต่ "ความสัมพันธ์" ที่อยู่ภายในตัวระบบสัญญาณเป็นตัวสร้างความหมายขึ้น ดังนั้นตัว Signifier แต่เพียงลำพังจะไม่สามารถสร้างความหมายได้เลย หากขาดความสัมพันธ์ที่มีอยู่กับ Signified การจะเข้าใจ signifier ได้จึงต้องมีการเรียนรู้ กล่าวคือ ต้องปรากฏความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบขึ้นระหว่าง Signifier และ Signified อย่างแน่ชัด ซึ่งความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบนี้เรียกว่า code ที่เป็นตัวสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น

การศึกษาภาษาที่ปรากฏใน text จึงเป็นการศึกษาหน่วยย่อยของการศึกษาที่ถูกเลือกขึ้นมา (Paradigmatic) ที่ถูกนำมาผสมกันด้วยกฎเกณฑ์หรือจารีตบางอย่าง (Syntagmatic) โดยที่หน่วยเหล่านี้เป็นสัญญาณที่มีความหมายนอกเหนือจากตัวมันเอง เพราะมี code เป็นตัวให้ความหมาย อันเป็นผลที่เกิดจากการตกลงร่วมกันของผู้ใช้ ที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะในแต่ละสังคม ทั้งยังมีลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือเคลื่อนตัวอยู่เสมอ

สัญญาณกับการถ่ายทอดความหมาย

แนวคิดเกี่ยวกับตัวแบบ (paradigm) และการประสานเชื่อมความสัมพันธ์ (syntagm) และระบบ (code) นับเป็นแนวทางนำไปสู่ความเข้าใจในส่วนของการทำงานของสัญญาณที่มองจากตัวเนื้อหา (text) เป็นประการสำคัญ โดยที่ยังไม่ได้พิจารณาถึงการไปถึงการใช้ภาษาของผู้เขียนที่จะคิดหรือสรรหาคำต่าง ๆ ขึ้นมา Strauss อธิบายว่า ลักษณะหนึ่งของการนำความตรงกันข้ามที่แสดงความสัมพันธ์ภายในโครงสร้างของภาษาแล้วทำให้เกิดความหมายขึ้นมาเกิดจากการใช้ภาษาของผู้เขียนด้วยความเปรียบหรือภาพพจน์ (Rhetoric language)

ลูทวิช ค็องท์ ฟงซ์ ไบบูลย์ (2525 : 5) กล่าวถึงการให้ภาษาภาพพจน์ว่า เป็นกลวิธีการใช้ภาษาด้วยการเลือกถ้อยคำ หรือใช้กลวิธีการกล่าวอย่างแยบยล เพื่อให้คำน้อยคำสรุปสาระ หรือให้อรรถที่กว้างลึกเป็นรูปคำที่ใช่ หรือทำสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่าย ทำสิ่งที่สัมผัสไม่ได้ให้สัมผัสได้ หรือทำให้ข้อความนั้นกินใจชวนคิดชวนจำ ซึ่งการใช้ภาษาภาพพจน์มักใช้ภาษาหรือคำที่มีความหมายไม่ตรงตามตัวหนังสือ ทำให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดจินตภาพ (image) หรืออารมณ์บางอย่างได้ดีกว่าใช้ภาษาอย่างตรงไปตรงมา

อุปมาอุปมัย (Metaphor) เป็นลักษณะการแทนสิ่งหนึ่งในอีกสิ่งหนึ่งที่เน้นจากความคุ้นเคยในความไม่คุ้นเคย เช่น เมื่อเราพูดว่า "เรือแล่นฝ่าคลื่นน้ำ" ในความเป็นจริงก็คือตัวฝ่าคลื่นน้ำคือใบพัดไม่ใช่ตัวเรือทั้งหมดแต่เวลาพูดเราคุ้นเคยกับคำว่าเรือมากกว่า จะพูดถึงใบพัดในการแทนสิ่งหนึ่งในอีกสิ่งหนึ่งจะดำเนินไปภายในตัวแบบ (paradigm) ของมัน เนื่องจากในการแทนที่จะต้องมีลักษณะร่วมที่คล้ายกันอยู่ภายในตัวแบบเดียวกันนั่นเอง แต่กระนั้นก็จำเป็นต้องมีความแตกต่างกัน เพียงพอที่จะนำมาเปรียบเทียบ การอุปมาอุปมัยจะถูกนำมาใช้มากใช้ภาษาโฆษณา เช่น น้ำตก และหญ้าที่เขียวขจี จะนำมาแทนที่สินค้าที่เป็นบุหรี่ยี่ห้อรสมิ้นทอล เป็นต้น

ลักษณะของ Metaphor ที่ใช้กันมากคือ Simile (เปรียบเทียบ) เนื่องจากเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างของสองสิ่งด้วยวิธี analogy (เปรียบเทียบเหมือน) เช่น "ความรักของฉันเหมือนกุหลาบแดง" เป็นต้น

ในการใช้ภาษาแบบอุปมาไม่จำเป็นต้องตั้งอยู่บนความเป็นจริงเสมอไป แต่ต้องใช้การจินตนาการเข้ามาใช้ในการทำความเข้าใจ เพราะบางครั้งการใช้อุปมาอาจให้ความรู้สึกเหนือความเป็นจริง

นามนัย (Metonym) เป็นการเลือกส่วนหนึ่งของ "ความเป็นจริง" (reality) แทนทั้งหมดของสิ่งที่กล่าวถึง ซึ่งดำเนินไปภายใต้ความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับเดียวกัน โดยการเชื่อมประสานกัน (syntax) ซึ่งนามนัยจะทำหน้าที่เป็นตัวชี้ (indexically) ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของอะไรที่มันเป็นอยู่ที่ต่างไปจากตัวชี้ทางธรรมชาติ เช่น คว้นเป็นตัวชี้ของไฟ เนื่องจากนามนัยเกิดจากการรวบรวมที่ได้จากการใช้ความรู้สึกเข้าไปเกี่ยวข้อง ในภาษาสื่อมวลชน ปราชญ์ภาษาแบบนามนัยอยู่เสมอ เช่น เมื่อพูดถึงโคมเซียว โคมแดง หมายถึงสถานบริการทางเพศ ในขณะที่ภาพยนตร์ การการกวาดกลิ้ง ให้เห็นตั้งแต่ภาพศีรษะหญิงนอนอยู่ข้างกองเศษเงินกระจัดกระจายข้างหมอน เป็นนามนัยของโสเภณี เป็นต้น

วิธีการแบบนามนัย เป็นการแสดงความสัมพันธ์ในลักษณะ association ที่เน้นให้เห็นว่าคนเราทุกคนมี code ติดตัวอยู่ตลอดเวลา

นอกจากการใช้ภาษาความเปรียบเทียบกันโดยทั่วไปแล้วภาษา 1 ประโยคอาจให้ความหมายต่างกันได้หากคนอ่านประโยคดังกล่าวนั้นคนละคนกันภายในสถานการณ์ที่ต่างกันได้ Barthes (อ้างถึงใน John Fiske : 90 - 91) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาการสร้างควมหมายภายในสัญลักษณ์เป็น 2 ระดับ

Denotation ความหมายนัยตรงหรือความหมายโดยอรรถที่ผู้รับสัญญาณสามารถเข้าใจความหมายได้จากสัญญาณที่ปรากฏทันที เนื่องจากภาพลักษณ์แห่งความหมายหนึ่งอย่างตรงกับความคิดที่อ้างถึงสิ่งของเพียงหนึ่งอย่าง

Connotation (ความหมายนัยอ้อม หรือนัยประหวัด หรือความหมายโดยนัย) เป็นลักษณะการให้ความหมายที่เกิดจากภาพลักษณ์แห่งความหมายมีหลายอย่าง แต่ไปตรงกับความคิดที่อ้างถึงวัตถุเพียงหนึ่งอย่าง

การตีความหมายทั้ง 2 ระดับ ความหมายโดยนัยจะมีระดับของการนำตัวเองเข้าไปตีความ มีมากกว่าความหมายโดยอรรถ

วิธีการศึกษาทฤษฎีสัญญะวิทยา

เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่ศึกษาตัวสัญญาณหรือภาษาแนวทางการศึกษาที่นำมาใช้คือ การศึกษาแบบสังเกตแล้ววิเคราะห์สรุป (Empiricism) เป็นวิธีที่พยายามรวบรวมและจัดกลุ่มวัตถุหรือข้อมูลต่าง ๆ แล้วจึงสร้างสมมติฐานมาอธิบายความเป็นไป โดยพยายามกำจัดส่วนที่ทำให้การวิเคราะห์มีความเอนเอียงแล้วจึงออกแบบวิธีการทดสอบพิสูจน์อีกทีหนึ่ง และการศึกษาแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ที่ขึ้นอยู่กับจำนวนของข้อมูลที่พบเห็น โดยการวิเคราะห์ผ่านความหมายโดยอรรถ (denotation) ตามลายลักษณ์อักษร

ทั้งสองวิธี John Fiske กล่าวว่าจะเป็นวิธีที่จะช่วยให้การศึกษาสัญญาณวิทยุเป็นกลางมากขึ้น ทั้งนี้จากการศึกษาสัญญาณวิทยุในอดีตทฤษฎีนักวิจัยวิจารณ์ว่ามีความเอนเอียงตามตัวผู้วิจัยสูงมาก หรือกล่าวได้ว่า หลักฐานถูกรวบรวมอย่างเข้าข้างตัวเอง ทำให้ไม่เป็นระเบียบแบบแผนที่พิสูจน์ได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์

2. ทฤษฎีประทับตรา (Labeling Theory)

ทฤษฎีตราประทับเป็นทฤษฎีมุ่งอธิบายที่มาของบุคคลที่ถูกประทับตราว่า เป็นผู้เบี่ยงเบนในสังคมว่าเกิดจากการมีปฏิกริยาของผู้อื่นต่อผู้เบี่ยงเบน ที่นักสังคมวิทยาพยายามศึกษาและพัฒนาทฤษฎีและแนวคิดเรื่องความเบี่ยงเบนให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางและครอบคลุม

Shoemaker และคณะ (1987 : 349-350) ได้อธิบายถึงพัฒนาการของแนวคิดที่ใช้ศึกษาความเบี่ยงเบนเป็น 5 แนวทางด้วยกันคือ

1. การกำหนดความเบี่ยงเบนจากหลักสถิติ (The Statistical definition of deviance) แนวคิดนี้เป็นแนวคิดพื้นฐานที่สุดของการศึกษาความเบี่ยงเบน ที่นักจิตวิทยาพยายามศึกษา ระดับความเบี่ยงเบนที่นักจิตวิทยาพยายามศึกษาระดับความเบี่ยงเบนด้วยการจัดเป็นตัวเลขหรือคะแนนที่แน่นอนจากการเทียบจากค่าความแตกต่างที่ผิดไปจากค่าเฉลี่ย หากผิดไปจากค่าเฉลี่ยน้อย ก็เบี่ยงเบนน้อยขณะเดียวกันหากผิดไปมาก ความเบี่ยงเบนก็มากขึ้นไปด้วย

การศึกษาตามแนวคิดนี้ในระยะต่อมาไม่ได้รับความนิยม เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อความเบี่ยงเบนที่เกิดขึ้น

2. การกำหนดความเบี่ยงเบนตามหลักโรควิทยา (The pathological definition of deviance) เป็นแนวคิดที่ศึกษาความเบี่ยงเบนทางการแพทย์ที่มองบุคคลว่าเบี่ยงเบนเมื่อมีสุขภาพที่ไม่สมบูรณ์ความเบี่ยงเบนสำหรับแนวคิดนี้ถูกมองว่าเป็นเชื้อโรคของสังคม (disease in the body of society) ที่ต้องมีการควบคุม

3. การกำหนดความเบี่ยงเบนเชิงบรรทัดฐาน (The normative definition of deviance) ทฤษฎีเชิงบรรทัดฐานศึกษาความเบี่ยงเบนโดยเน้นที่พฤติกรรมที่ทำผิดหรือฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคมที่ได้มีการจัดระเบียบไว้แล้ว พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนออกจากแบบแผนกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ พฤติกรรมที่เบี่ยงเบน แนวคิดนี้มองปรากฏการณ์ทางสังคมไปที่ความเห็นพ้องต้องกันของสังคมที่มีบรรทัดฐาน สังคมเป็นเกณฑ์ในการนำแนวทางพฤติกรรม Shoemaker และคณะกล่าวว่าแนวคิดนี้ยังมีข้อโต้แย้งและความไม่เห็นด้วยอยู่มาก โดยเฉพาะจากผู้ที่สนับสนุนทฤษฎีประคับประคองที่จะกล่าวต่อไป

4. การกำหนดความเบี่ยงเบนแบบประคับประคอง (The Labeling definition of deviance) เป็นทฤษฎีประคับประคองของพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ได้รับการพัฒนาจาก 3 นักทฤษฎีสำคัญ คือ Becker, Lemert และ Erikson ที่แสดงความเห็นแย้งกับทฤษฎีเชิงบรรทัดฐานของความเบี่ยงเบน เพราะนักคิดแนวประคับประคอง เชื่อว่าบุคคลจะเป็นผู้เบี่ยงเบนได้ก็ต่อเมื่อมีคนแสดงทัศนะ หรือเรียกเขาเหล่านั้นว่าเบี่ยงเบน ไม่ใช่เกิดจากคุณลักษณะที่ติดมากับพฤติกรรมนั้น

5. การกำหนดความเบี่ยงเบนตามความคิดส่วนบุคคล (The self-conception definition of deviance) เป็นแนวคิดที่ใหม่ที่สุด ที่มองผู้เบี่ยงเบนจากความหมายส่วนบุคคลที่บุคคลหรือกลุ่มพิจารณาเห็นว่า สิ่งที่ตนหรือพวกตนกำลังทำอะไร เป็นสิ่งที่ถูกหรือผิด

การศึกษาการสร้างสมญาของนักหนังสือพิมพ์ใช้แนวคิดเชิงประทัตตราในการอธิบายพฤติกรรมที่ถูกหนังสือพิมพ์มองว่าเบี่ยงเบน ในรูปของ "กระบวนกร" ในฐานะที่นักหนังสือพิมพ์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ทฤษฎีประทัตตรา ทฤษฎีเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interactionist)

Tannebaum (อ้างถึงใน Gove 1975 : 3) เป็นผู้ที่ทำให้ความคิดรุ่นแรก ๆ ในการศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบน Tannebaum เห็นว่า บุคคล คือสิ่งที่จะถูกสร้างให้เป็นอะไรก็ได้ หากมีการกระทำที่ไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคล กลุ่ม หรือสถาบันที่มองการกระทำที่ไม่ได้รับการยอมรับบนพื้นฐานแห่งความคิดที่ต้องถูกลงโทษอย่างเป็นทางการ

ต่อมาในปี 1963 Becker (1963 : 9) ได้ให้แนวคิดพื้นฐานในเรื่องพฤติกรรมเบี่ยงเบนไว้ว่า

... กลุ่มสังคม ได้สร้างความเบี่ยงเบนขึ้นมาโดยการสร้างกฎเกณฑ์ การละเมิดกฎเกณฑ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความเบี่ยงเบน โดยใช้กฎเกณฑ์เหล่านั้นต่อบุคคลที่มีพฤติกรรมที่ละเมิดดังกล่าว และประทัตตราพวกเขาว่าเป็น "คนนอกคอก" (outsider) จากจุดยืนอันนี้ความเบี่ยงเบนจึงไม่ใช่คุณลักษณะของการกระทำที่บุคคลกระทำ แต่เป็นผลตามมาของการใช้กฎเกณฑ์ หรือการลงโทษของผู้อื่นที่มีต่อผู้กระทำผิด (offender) ผู้ที่เบี่ยงเบนคือ ผู้ที่การประทัตตราถูกใช้เป็นผลสำเร็จ และพฤติกรรมเบี่ยงเบน คือพฤติกรรมที่คนอื่นประทัตตรา...

ส่วน Erikson (อ้างถึงใน Gove 1975 : 4) อธิบายว่า

... ความเบี่ยงเบนไม่ใช่คุณลักษณะที่ยึดติดในรูปแบบที่ตายตัว มันเป็นคุณลักษณะ โดยผู้ชมทางสังคมที่มองเขาทั้งทางตรง และทางอ้อม ตัวแปรที่วิพากษ์วิจารณ์กันในการศึกษาความเบี่ยงเบน ก็คือผู้ชมทางสังคมมากกว่าการกระทำของบุคคล เพราะคนดูเป็นผู้ตัดสินว่าลักษณะใดจะถูกตราว่า "เบี่ยงเบน"...

จะเห็นว่าแนวคิดตามทฤษฎีประทับตราให้ความสำคัญแก่ผู้ชมในสังคม ที่จะเป็นผู้ตัดสินผู้อื่นว่า เป็นผู้เบี่ยงเบน อันเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งการเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนขึ้นอยู่กับบุคคลที่จะตีความ ความเบี่ยงเบนตามแนวคิดนี้ จึงไม่มีความตายตัวที่จะระบุว่าพฤติกรรมใดถึงจะเป็น พฤติกรรมเบี่ยงเบน พฤติกรรมเช่นนี้อาจเบี่ยงเบนแต่คนอื่นอาจไม่เห็นว่าเป็นเบี่ยงเบนก็ได้ การนิยาม จึงขึ้นอยู่กับบุคคลที่จะตีความ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากแนวคิดเชิงบรรทัดฐาน ที่สังคมกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ หากพฤติกรรมใดต่างไปจากกฎเกณฑ์นั้น จะเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนทันที

ในการนิยามบุคคลว่าเบี่ยงเบนตามแนวคิดเชิงประทับตรา Kitsuse (1964 : 88-89) อธิบายว่าเกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง เป็นกระบวนการ ดังนี้

พฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นกระบวนการที่สมาชิกของกลุ่ม ชุมชน และสังคม ที่

1. ตีความ หรือกำหนดพฤติกรรมเบี่ยงเบน
2. กำหนดบทบาทผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนว่า เป็นผู้เบี่ยงเบนประเภทใดประเภทหนึ่ง
3. ปฏิบัติต่อผู้ถูกพิจารณาว่าเบี่ยงเบนในลักษณะที่เหมาะสมกับผู้เบี่ยงเบนประเภทนั้น

ขั้นตอนทั้งสามของกระบวนการทางสังคมที่นิยามความเบี่ยงเบน แสดงถึงความต่อเนื่องของเงื่อนไขการเป็นผู้เบี่ยงเบน หรือกล่าวได้ว่าการเป็นผู้เบี่ยงเบนเป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ที่เกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งในการมีปฏิสัมพันธ์ ทฤษฎีประทับตราให้ความสนใจต่อผลของปฏิกริยาจากผู้ชมทางสังคม เป็น 2 ลักษณะ คือ

- ปฏิกริยาอย่างเป็นทางการ ตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่มีการระบุตัวผู้มีอำนาจในการใช้กฎ-
เกณฑ์นั้น ซึ่งปฏิกริยาจากสังคมลักษณะนี้มีบทบาทต่อการสร้างอาชญากร โดยผ่านการนิยามจากเจ้าหน้าที่

30

บ้านเมือง ผู้เบี่ยงเบนจะถูกประเมินว่าเป็นคนไม่ดี ชั่วร้าย ในสายตาของชุมชน และจะถูกจับกุมในที่สุด เป็นการลงโทษที่ผู้เบี่ยงเบนจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น คนที่ฆ่าผู้อื่นแล้วถูกจับได้ สังคมจะประทับตราว่าเป็น "ฆาตกร" เป็นต้น

- ปฏิกริยาที่ไม่เป็นทางการ เป็นการควบคุมที่ไม่มีการลงโทษด้วยกฎเกณฑ์ที่ตายตัวอย่างปฏิ-
กริยาอย่างเป็นทางการ เพราะไม่สามารถระบุ หรือคาดโทษผู้ที่มีความเบี่ยงเบนได้อย่างชัดเจน พวก
เบี่ยงเบนจะไม่ถูกนิยามว่าเบี่ยงเบนทั้ง ๆ ที่เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมต่างไปจากบุคคลทั่วไป บุคคลเหล่านี้จึง
มีวิถีชีวิตตามปกติ การประทับตราจะแสดงออกมาในลักษณะของการประณาม ชัปลั หรือประกาศให้เป็น

ที่รู้จักกัน เช่น แม่ที่ชอบทำร้าย และลงโทษลูก ๆ ให้คนอื่นเห็นอยู่เสมอ จนคนเรียกกันว่า "แม่ใจร้าย" ลักษณะเช่นนี้ แม่ไม่ได้ทำผิดกฎหมาย จึงไม่มีการลงโทษอย่างเป็นทางการด้วยการจับกุม การประทับตรา จึงมีเพียงการประนามเท่านั้น

Charles R. Wright (19 : 99-102) ขยายการวัดความสามารถของสื่อมวลชนกับการสะท้อนภาพพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ขัดจากบรรทัดฐานของสังคม โดยผนวกแนวคิดของ Merton และ Lazarsfeld เกี่ยวกับหน้าที่ของสื่อมวลชนว่า ในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ซึ่งจะปรากฏได้ทั้งหน้าที่ที่ตั้งใจให้เกิดผลใด ๆ เกิดขึ้น (manifest function) และหน้าที่แฝง (Latent function) ที่ไม่ตั้งใจให้เกิดผลที่ไม่ต้องการเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่แบบใด ล้วนส่งผลถึงผลกระทบที่จะตามมาทั้งสิ้น ทั้งในระดับกระทบต่อสังคมส่วนรวม และปัจเจกบุคคลทั่วไป

ผลกระทบที่ตามมาจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน นักคิดทั้งสามท่านเห็นร่วมกันว่า อาจเป็นไปได้ทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบก็ได้ ซึ่ง Lazarsteld และ Merton (อ้างใน Charles R. Wright 1986 : 102) เห็นว่าการสะท้อนภาพพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคลผ่านสื่อมวลชน เป็นหน้าที่โดยตั้งใจของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมในอันที่จะคงไว้ซึ่งบรรทัดฐานที่เป็นไปตามครรลองของสังคม (Ethicizing) ทั้งนี้เพื่อเรียกร้องให้คนในสังคมทำตัวให้ถูกหลักศีลธรรมของสังคมนั้นเอง Lazarsfeld เชื่อว่าด้วยหน้าที่เช่นนี้สื่อมวลชนเปรียบเสมือนผู้ควบคุมสังคมแข็งขันและเฉียบขาด (strengthen) หน้าที่ของสื่อมวลชนต่อสังคมโดยตรงคือการตรวจต้องระวังภัย (serrveillance) ใน 3 ลักษณะ คือ

1. การเตือนภัย (warning) เกี่ยวกับความฉุกเฉิน และภาวะอันตรายที่สังคมจะได้รับ
2. เป็นเครื่องช่วย (instrumental) ในการตัดสินใจของคนในสังคมด้วยการให้ข่าวสารเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสังคมทุกด้าน เช่น ควรแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับภาวะการซื้อชายหุน ผู้รับสารก็สามารถนำไปใช้ช่วยตัดสินใจต่อไป
3. มีหน้าที่ควบคุมหลักศีลธรรมจรรยาของคนในสังคม (ethicizion) ด้วยการเผยแพร่พฤติกรรมเบี่ยงเบนของคนในสังคมให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน ถือเป็นหน้าที่ในการควบคุมพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ได้ผลอย่างหนึ่ง

การควบคุมพฤติกรรมเบี่ยงเบนของสังคม สื่อมวลชน ทำได้ด้วยการเปิดโปง (disclosure) พฤติกรรมเหล่านั้น ซึ่งภายหลังการเปิดโปงจะเป็นตัวสร้างเงื่อนไขให้แก่สังคม เมื่อประชาชนทราบก็จะประนามพฤติกรรมนั้นและสนับสนุนพฤติกรรมมาตรฐานที่ถูกต้องของสังคมต่อไป

ในการสะท้อนภาพพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคลนั้น นอกจากจะส่งผลกระทบต่อสังคมโดยส่วนรวมแล้ว ผลกระทบต่อบุคคลแต่ละคนก็เป็นสิ่งหนึ่งที่เกิดจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนด้วย กล่าวคือ เมื่อใดที่สื่อมวลชนรายงานข่าวเกี่ยวกับสมาชิกของสังคมด้วยการลด หรือให้เกียรติแก่เขา มากขึ้น ด้วยการเน้นย้ำจากพลังของสื่อมวลชนต่อเขาแล้ว Lazarsfeld ถือว่าสื่อมวลชนได้ให้สถานะทางสังคม (Status conferral) แล้ว

Schramm (1964 : 135-136) อธิบายว่าการกำหนดหรือให้สถานภาพบุคคลเป็นหน้าที่หรือบทบาทหนึ่งของสื่อมวลชน ด้วยการยกย่องหรือทางตรงข้ามก็มีส่วนที่จะลดหรือทำลายชื่อเสียงของบุคคลได้เพียงสื่อมวลชนสนใจบุคคล และเสนอข่าวบุคคลใดให้ปรากฏก็เท่ากับว่าสื่อมวลชนได้สร้างสถานภาพของบุคคลแล้ว นอกจากนี้ Schramm ยังได้อ้างถึงการอธิบายของ Lazarsfeld และ Merton ต่อบทบาทของสื่อมวลชนในการให้สถานภาพบุคคลว่า

... สื่อมวลชนสามารถให้เกียรติยศและเสริมอำนาจบุคคลและกลุ่มด้วยการมอบสถานภาพให้แก่พวกเขา สำหรับใครหรือบุคคลที่มีความสำคัญเพียงพอที่จะสร้างความโดดเด่นออกมาจากคนในสังคม โดยมีพฤติกรรมและความคิดเห็นที่มีความสำคัญเพียงพอที่จะดึงดูดใจ หรือเป็นที่สนใจของประชาชน ...

ผู้วิจัยเห็นว่า จากแนวคิดดังกล่าว น่าจะนำมาอธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ในฐานะเป็นผู้เผยแพร่พฤติกรรมเบี่ยงเบนของคนในสังคมให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ซึ่งจะก่อให้เกิดผลตามมาทั้งในด้านชื่อเสียงและชื่อเสียงของบุคคลที่ตกเป็นข่าวได้

3. แนวคิดเรื่องวิธีการสร้างข่าวของสื่อมวลชน

การศึกษาเรื่องข่าวเป็นการศึกษาที่ได้รับการพัฒนามาจากบริบททางปรัชญา และวิชาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาษาและสัญลักษณ์ แล้วจึงขยายมาสู่การศึกษาวิจัยทางการสื่อสาร และสาขาอื่น ๆ ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมวิทยา (Rosnow 1988 : 12)

Schramm และ Donald (1971 : 13) อธิบายคำว่าข่าวไว้ว่า ข่าวหมายถึงเนื้อหาอะไรก็ได้ที่ช่วยลดความไม่แน่ใจ หรือทางเลือกที่เป็นไปได้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ช่วยให้บุคคลสามารถสร้างภาพที่ชัดเจน ขยายภาพแวดล้อมที่เขาเกี่ยวข้อง และช่วยกำหนดพฤติกรรมที่เขาควรกระทำในสถานการณ์นั้น ๆ

ส่วน Park (อ้างถึงใน Shibutani 1966 : 40) อธิบายว่าข่าวเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ไม่ปกติ หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษที่ไปทำลายวิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่มีการวางแผนเอาไว้ ซึ่งมนุษย์ต้องการข่าวสารเพื่อนำไปใช้ในการปรับตัวต่อเหตุการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป

ข่าว จึงเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ และบุคคลในสังคม ที่อาศัยข่าวสารที่ได้รับมาด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการกระทำ และพฤติกรรมของตน ทั้งนี้เพราะสังคมในปัจจุบันข่าวสารมีความจำเป็น การตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ของคนในสังคม จึงตั้งอยู่บนฐานของความเข้าใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสื่อมวลชน คือ ผู้ที่มีหน้าที่ในการให้ความพอใจแก่คนในสังคมในเรื่องนี้ได้ และยังอยู่ในระดับที่ผู้คนในสังคมให้ความเชื่อถือค่อนข้างมาก สืบเนื่องมาจากการทำงานของสื่อมวลชนที่ต้องมีความชัดเจน (clear) ยุติธรรม (impartial) และต้องมีความถูกต้อง (accurate) อันถือเป็นงานที่อยู่ในระดับที่มีมาตรฐาน เพราะสามารถเช็คความผิดพลาดได้ง่าย ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ใด ๆ ขึ้น ประชาชนจึงใช้สื่อมวลชนเป็นอันดับแรก ในการตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของเขา

ในชุมชนส่วนใหญ่ สื่อมวลชน คือแหล่งข่าวสังคม อะไรที่ถูกรายงานจะได้รับความไว้วางใจว่ามีความจริง ในลักษณะของความเป็นช่องทางเพื่อสังคม (institutional channels) ที่มีการติดต่อสื่อสารที่เป็นทางการ มีแหล่งข่าวอ้างอิงแน่นอน สามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ง่าย แต่เมื่อใดที่มีเหตุการณ์ที่สร้างความตื่นตระหนก เหตุการณ์ที่เป็นปัญหา ความต้องการในข่าวสารจะมีมาก แต่สื่อมวลชนไม่สามารถเสนอข่าวสารผ่านช่องทางปกติได้อย่างเพียงพอ คนในสังคมก็จะพยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้สถานการณ์ที่เป็นปัญหานั้นมีความชัดเจน อันเป็นเหตุให้เกิดข่าวสารที่ไม่เป็นทางการ (informal message) ขึ้น

โดยทั่วไปในทางสื่อมวลชน ข่าวสารทั้งสองประเภทมีปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปทั้งที่เป็นข่าวบทความ และบทวิเคราะห์ สำหรับข่าวสารที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ หรือมีความเป็นทางการต่ำกว่า แสดงให้เห็นในรูปของการพูดคุย คอแลมน์บันเทิงและสังคม ที่สุดโต่งที่สุดก็คือการเสนอในรูปแบบของนวนิยาย และละครที่สะท้อนแต่เรื่องเกินจริง หรือภาพลัทธิบุคคล เป็นเรื่องเบา ๆ ที่ไม่ต้องการความเครียดมากนัก Shibutani (1966 : 44) เห็นว่าข่าวสารที่ไม่เป็นทางการในสื่อมวลชนมีบทบาทอย่างมากในการสร้างการยึดความตื่นตัวในรูปแบบของการพูดคุย เกี่ยวกับการเมือง สังคม และความบันเทิง

อย่างไรก็ตามข่าวสารไม่เป็นทางการที่มีให้เห็นในสื่อมวลชนมีที่มาแตกต่างกันเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นเรื่องที่ Rosnow และ Fine (1976 : 76) เห็นว่า เป็นเรื่องที่นักข่าวเสกสรรขึ้นมาอย่างแท้จริง (pure fabrications or factoid) เนื่องจากเป็นเรื่องที่เน้นความชบช้น และเป็น

เรื่องบันเทิงคดี (fiction) ตั้งแต่ต้นจนจบ ส่วนลักษณะที่สอง Shibutani มองเห็นว่าข่าวที่ไม่เป็นทางการเป็นกระบวนการหนึ่งของสื่อมวลชน คือเกิดจากความอคติของข่าว (slanting) ไม่ใช่เรื่องเสกสรรปั้นแต่ง แต่เป็นความพยายามที่จะสร้างความประทับใจผ่านการตัดทอน การคัดเลือกเนื้อหา และการใช้บางสิ่งที่ต้องการใส่ลงไปในข่าว ในลักษณะที่ทำให้บางส่วนเด่น (featuring) ขึ้นมา ในขณะที่บางสิ่งถูกกลบเจียบ (burying)

จะเห็นว่า ข่าวสารที่ไม่เป็นทางการจะปรากฏออกมาในรูปแบบใดก็ตาม ต่างก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอยู่กับผู้เขียนที่เป็นเจ้าของเรื่อง ที่จะเขียนเรื่องหรือข่าวออกมา ทำให้ทัศนคติของนักข่าวปรากฏในข่าวที่เป็นไปโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม จะถูกแสดงออกมาผ่านสื่อมวลชน กล่าวคือ เป็นข่าวที่นักข่าวนำตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ (Subjective) แล้วใช้ทัศนคติส่วนตัวตัดสินเหตุการณ์นั้น โดยอาศัยสถานการณ์ที่คนในสังคมต้องการความชัดเจน และคำอธิบายที่ทำให้เขาเข้าใจสถานการณ์นั้นได้ เป็นตัวผลักดันที่สำคัญ ดังที่ Shibutani อธิบายถึงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดข่าวที่ไม่เป็นทางการอย่างมากได้แก่

- ความหายนะ (diaster) ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติ และจากผลงานของมนุษย์ที่มีความขัดแย้งกัน เช่นสงคราม สถานการณ์เช่นนี้ ประชาชนจะรู้สึกว่าจะไม่ได้รับความปลอดภัย พวกเขาจะหิบบนวยทุกอย่างที่จะบรรเทาความวิตกกังวลลง ขณะเดียวกันก็จะแสวงหาความปลอดภัย

- การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม (environment change) โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องเปลี่ยนแปลงไปในทางเสียหายเสมอไป เหตุการณ์ที่ไม่ปกติ หรือไม่คุ้นเคยก็สามารถทำลายการดำเนินชีวิตประจำวันลงได้ จากนั้นมักจะนำไปสู่การปรากฏของข่าวประเภทนี้เสมอ เพราะเหตุการณ์เหล่านี้จะไปเร่งเร้าความอยากรู้อยากเห็นของคน จนทำให้เกิดการพูดคุยกันอย่างสนุก

กระนั้นการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการที่เกิดขึ้น ประชาชนจะเชื่อถือมากหรือน้อยต่างขึ้นอยู่กับ การย้าทดสอบเกี่ยวกับข้อเท็จจริง การเสนอข่าวในเรื่องที่มีข้อมูลไม่ถูกต้อง แหล่งข่าวจะไม่ได้ได้รับความเชื่อถือ และจะถูกปฏิเสธไปในที่สุด

อย่างไรก็ตาม ข่าวสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการล้วนต้องการข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือ อันส่งผลถึงการมอบความไว้วางใจของประชาชนผู้สนับสนุนข่าวอาจะมี "อคติ" และการดึงดูใจอย่างพิเศษจากนักข่าว อาจะมีการสร้างขึ้นมา แต่เนื้อหาโดยส่วนใหญ่สาธารณชนต้องการความถูกต้องที่มีเหตุผลภายใต้ความถูกต้อง ที่ประชาชนจะหวนกลับมาดูที่ใด หรือเมื่อใดก็ได้

ในการศึกษาการให้สมญานามในหน้าหนังสือพิมพ์ น่าจะเป็นวิธีการเรียกร้องความประทับใจจากมวลชน ด้วยวิธีการสื่อสารที่มีความเป็นทางการต่ำ ในลักษณะที่ข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นข่าวมีความน่าสนใจของประชาชน ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดเรื่องการสร้างข่าวของสื่อมวลชนน่าจะนำมาอธิบายกระบวนการสร้างสมญานามบนหน้าหนังสือพิมพ์ได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย